

УДК 7.012

ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНІ ОСОБЛИВОСТІ АКСЕСУАРІВ ТА ЮВЕЛІРНИХ ВИРОБІВ В КОСТЮМІ ПЕРІОДУ АР-НУВО

ПОДКОВИРЯ Наталія, ВИДОЛОБ Дмитро,
ВИННИЧУК Марія

Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
dm.vydolob@gmail.com

Надано результати дослідження художньо-образних особливостей прикрас та доповнень в костюмі періоду ар-нуво. Виявлено характерні риси даного стилю, проаналізовано вплив історичних чинників на розвиток дизайну цього періоду. Охарактеризовано особливості формоутворення ювелірних виробів та аксесуарів, наведена характеристика основних матеріалів.

***Ключові слова:** формоутворення ювелірних виробів та аксесуарів, історичний вплив, дизайн, характеристика матеріалів, ознаки стилю.*

ВСТУП

Ар-Нуво – міжнародний мистецький рух, який зародився від руху «Мистецтво та ремесла». Центральною фігурою цього руху був британець Вільям Морріс (1834-1896 рр.), який виступав у 1860-х роках за повернення мистецтва до природи. Цей період мав значний вплив на подальше формування мистецтва та дизайну.

Французька назва «Ар-нуво» походить від назви галереї «La Maison de l'Art nouveau», відкритої в Парижі у 1895 році дилером мистецтв Зігфрідом Бінгом (1838-1905 рр.). Відомі художники популяризували модерн в Європі, такі як: Гектор Гімар (1867-1942 рр.) у Франції; відомий оформленням надземних входів у паризьке метро та низкою будівель у стилі сингулярності (наприклад, Castel Béranger); чех Альфонс Муха (1860-1939 рр.) – своїми рекламними плакатами до вистав за участю Сари Бернар; Еміль Галле (1846-1904 рр.) – за витвір «Руки з водоростями та мушлі»; Жорж Фуке (1852-1957 рр.) та Рене Лалік (1860-1945 рр.) своїми ювелірними виробами [1].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Основним завданням дослідження є ретельний аналіз періоду ар-нуво, його вплив на формування дизайну та подальший розвиток мистецтва в цілому. Дослідження творчості основних представників цього напрямку та їх внесок у розвиток формоутворення ювелірних виробів та аксесуарів. Виявлення особливостей матеріалів, які застосовувались у цей період для виготовлення ювелірних виробів та аксесуарів.

Польова частина дослідження була проведена авторами в музеї Галуста Гюльбенкяна в Лісабоні (Португалія), музеї Рене Лаліка у Вінжан-сюр-Модері (Ельзас, Франція), музеї Альфонса Мухи у Празі (Чехія).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Ар-Нуво – європейський художній напрям поширений в кінці XIX – на початку XX століття. Це мистецтво «Belle Époque», періоду до початку Першої світової війни, періоду технічних та промислових потрясень («другої промислової революції») [2]. В цей час у світ моди прийшли нові символи розкоші, часто пов'язані зі світом мистецтва і театру. Париж стає центром сучасного мистецтва та дизайну. Костюми, прикраси та доповнення відомих жінок того періоду (актрис, танцівниць) викликають захоплення.

Вечірні сукні розшивались тасьмою, блискітками та мереживом, перетворюючи жінок на образи метеликів, феєричних бабок, повітряних ангелів та неземних істот. Доповненнями до костюму служили довгі намиста, ланцюжки, віяла з пір'я, рукавички, сумочки на довгому шнурку, влітку – мереживні парасольки. Зачіска створювалась вранці і залишалась до вечора, змінювались лише прикраси, додавались дорогі гребні з квітковими мотивами або у вигляді комах, змій, ящірок, іноді навіть павуків та кажанів [3].

Важливий внесок у моду XX століття вносить французький модельєр – Поль Пуаре, відомий своєю сміливістю та винахідливістю. Пуаре створив свій власний будинок моди в 1903 році та був першим дизайнером, який відмовився від корсету в 1906 році, створивши сукню з високою талією. Простота його одягу ефективно створила парадигму сучасної моди, безповоротно змінивши напрям в історії костюма [4].

Завдяки принципам стилю ар-нуво по новому оживає мистецтво ювелірних виробів, природа є основним джерелом натхнення. Це оновлення було доповнене віртуозністю, досягнутою в роботі з емаллями та новими матеріалами. Широкий інтерес до японського мистецтва та все більший ентузіазм до різних технік обробки металу зіграли значну роль у нових мистецьких підходах.

Протягом попередніх двох століть вишукані прикраси зосереджувались на використанні коштовного каміння, зокрема діамантів. Робота ювеліра в основному полягала у формуванні адаптованого каркаса під камінь, щоб максимально показати його блиск. У період ар-нуво з'являється нова концепція при створенні ювелірних виробів, суть якої полягає у втіленні художнього задуму з використанням будь-яких матеріалів та відмова від надання центрального значення коштовним матеріалам. Ювеліри Парижу та Брюсселя були основними ініціаторами нової концепції дизайну, яка швидко завоювала популярність, вони прагнули виділитися при становленні цього нового стилю у традиції, черпаючи своє натхнення з епохи Відродження.

Яскраво помітно це в скульптурних золотих прикрасах з емаллями, в більшості яких коштовне каміння поступилося своїм переважаючим місцем, діаманти також були відведені на другорядний план, у поєднанні з менш звичними матеріалами, такими як скло, слонова кістка та ріг. Не відмовляючись від золота, серед улюблених матеріалів ювелірів було напівкоштовне непрозоре каміння, таке як опал, місячний камінь, бірюза, а також перли. Створюється сприйняття професії ювеліра як творчість митця, а не тільки як майстра-ремісника.

Художньо-образні особливості стилю в ювелірному мистецтві полягають у використанні плавних, природних ліній, що наслідують рослинні форми або хвилі, уникнення ярих геометричних форм. Превалюють зооморфні мотиви: бабки, ящірки, кажани, метелики, а також казкові мотиви з німфами та феями.

Найбільш видатними ювелірами епохи модерну можна відзначити Жоржа Фуке, Рене Лаліка та Люсьєна Гайяра [5].

У 1900 році у Парижі була проведена Всесвітня виставка (фр. Exposition Universelle), символом якої стала зустріч нового, ХХ століття. Свої експозиції у 18 тематичних відділах представили 35 країн. Художники-ювеліри також взяли участь. Серед виставочних стендів у ювелірному павільйоні особливо виділявся стенд Рене Лаліка, дизайн якого він розробляв особисто.

Вітрину оточувала решітка з викуваних метеликів-жінок, які з'єднувалися кінчиками крилець і утворювали огорожу. В його експозиції були представлені прикраси з використанням різних матеріалів: бивень слона, ріг, напівкоштовне каміння, мініатюрні вітражі з кольорового скла, обрамлені в золото, емаль, в поєднанні з діамантами і перлами. Неймовірна віртуозність, витонченість дивовижних форм – викликали фурор і сенсацію. Серед гребнів, тіар, корсажних і нашійних прикрас були і знаменита «Dragonfly» та діадема «півень» [6].

Ювелір Жорж Фуке разом з художником Альфонсом Мухою створили плідний творчий союз. Свіжі погляди Мухи як дизайнера допомагають ювелірному дому Фуке перебудувати концепцію створення своїх ювелірних прикрас у відповідності з вимогами того часу. Одним з перших результатів їхньої спільної творчості став браслет «Медея» – дивовижна, яскрава і екстравагантна прикраса, створена для Сари Бернар, відомої театральної актриси початку ХХ століття.

Одним із провідних представників французької ювелірної школи, які в своїй творчості зверталися до японської культури природних мотивів був Люсьєн Гайяр. Композиції в його прикрасах лаконічні, майже мінімалістичні. Застосовуючи спеціальні хімічні речовини він створював на виробі незвичайну патину, використовував дорогі метали, перламутру, тичинки з діамантами. Відмінною особливістю в творчості Люсьєна є найтонша робота з рогом.

ВИСНОВКИ

Проаналізовані та виділені художньо-образні особливості прикрас та доповнень в костюмі періоду ар-нуво. Зокрема, виділені традиційні та новітні для того часу мотиви художніх образів в ювелірних прикрасах. Також відзначено, що саме у цей період відбувся перехід від використання в ювелірних виробках тільки традиційних ювелірних коштовних матеріалів до комбінування коштовних і некоштовних – з метою максимізації привертання уваги до образу, а не до матеріалу. Превалювання художнього задуму та дизайну в ювелірних виробках над значущістю матеріалів, з яких вони виготовлені, є однією з найбільш яскравих рис періоду ар-нуво. Разом із тим авторами відзначено, що саме в період ар-нуво відбулося переосмислення ролі ювеліра, дизайнера ювелірних виробів як митця, а не тільки як майстра-ремісника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Art-Nouveau Encyclopedia Britannica. Офіційний сайт URL: <https://www.britannica.com/art/Art-Nouveau> (дата звернення 12.04.2020)
2. LA CULTURE GÉNÉRALE. Офіційний сайт URL: <https://www.laculturegenerale.com/difference-art-deco-art-nouveau/> (дата звернення 15.03.2020)
3. Васильєв А. Російська мода. СЛОВО/SLOVO, 2012. 448 с.
4. Paul Poiret. Encyclopedia Britannica. Офіційний сайт URL: <https://www.britannica.com/biography/Paul-Poiret> (дата звернення 18.04.2020)
5. Le Musée des Arts Décoratifs. Офіційний сайт URL: <https://madparis.fr/francais/musees/musee-des-arts-decoratifs/dossiers-thematiques/une-histoire-du-bijou/art-nouveau> (дата звернення 02.04.2020)
6. HiSoUR. Офіційний сайт URL: <https://www.hisour.com/fr/history-of-art-nouveau-27653/> (дата звернення 12.04.2020)

PODKOVYRIA N., VYDOLOB D., VYNNYCHUK M. ARTISTIC AND FIGURATIVE FEATURES OF ACCESSORIES AND JEWELRY IN COSTUME OF THE ART NOUVEAU PERIOD

The results of the research of artistic and figurative features of accessories and jewelry in the costume of the Art Nouveau period are given. The purpose of the research was to identify the characteristics of this style, the influence of historical factors on the development of design of the Art Nouveau period. The characteristic of application of materials is carried out.

Key words: *formation of jewelry and accessories, historical influence, design, characteristics of materials, signs of style, jewelry.*